

Špela Borko

SISTEM GRVN-RAJŽA V LETU 2021

Rajža

V prejšnji številki Glasu podzemlja ste lahko prebrali, da je Rajža dolga 588 metrov. Raziskana je bila vse do Turne dvorane proti severozahodu, v južnih smereh, torej skozi Orkansko okno, pa smo obstali nad novim breznom v Mokrem Cugu. V letu 2021 je sledilo še devet akcij, ki jih povzemam v nadaljevanju, skupaj s trači seveda.

Na prvi akciji, na dan zaljubljenecv (14. februar), sta Vid in Nika Rajžo popejljala v Grvn. Da ne bo pomote, Vid ima po novem tudi punco Niko, ki pa ni ista Nika kot ta, ki je šla v Rajžo trpet. To, jamsko Niko, je namreč Vid gnal na vse muke, vsaj po njenem pripovedovanju sodeč. Njegovo je bilo precej drugačno, bojda sta veliko postavala in počivala. Vsekakor nista uskladila zgodb, sta pa opremila brezno, ki ju je popeljalo v Moreio, nato pa se med balvani velikosti kombijev spustila v prostoren rov. Kjer sta naletela na jamsko onesnaženje! Rdeče beli označevalni trak z izdajalsko oznako Z10.6 ju je napeljal na misel, da sta prišla v drugo jamo. Če slučajno ne bi našla oznake, pa bi jima to povedalo opremljeno brezno, do katerega sta prišla. Tako je nastal drugi sistem Planine Poljana. Ali Drugi sistem planine Poljana? Nikoli ne vem. Naj žive sistemi!

En teden kasneje, 20. februarja, je sledila akcija v sestavi Vid, Jure in jaz. Zapodili smo se v Moreio, kjer je Vid prosto splezal do žrela z zobmi iz arogantnih ježkov. Zavrtal je pritrdišča še za štrikavce, z Juretom pa sva merila. Vmes sva ugotovila, da imava precej nekalibriran disto. Sledilo je dolgotrajno in mukotrpno umerjanje in ponovno merjenje fosilnega rova in dvorane Bukovje, kjer sva našla bukovo listje. Vid je na srečo in slaba pritrdišča opremil novo brezno, vse do trupla nesrečnega polha, kjer sva ga dohitela. Spustili smo se še nekaj stopenj nižje, na dno Polhovine. Tu se je jama zožala v neprijetno ozek in nizek meander z lužo in močnim prepihom.

Na akciji še en teden kasneje, 28. februarja 2021, se nas je zbralo veliko (Pero, Jure, Matevž, Klemen, jaz), naredili pa smo malo. Če se prav spomnim, smo nekaj preopremljali in nekaj umerjali, pa nam nič od tega ni zares uspelo.

Kot ste lahko že razbrali, smo se na Poljano podajali vsak vikend. Tudi v vikendu okoli 6. marca. Tokrat sta Matic in Jure napadla okno nad nesrečnim polhom, Vid, Nika in jaz pa smo ponovno izmerili Moreio in raziskali podor na njenem južnem koncu. Močno pobeljen in rahlo premikajoč se podor nam je kravžljaj živce, a na koncu smo bili primorani sklicati umik. Predsedstvo je vmes odlomilo Vidovo naravno pritrdišče iz predprejšnjega odstavka in prosto splezalo stopnjo na drugi strani brezna. Nekaj metrov višje polica, pa spet brezence navzdol, navzgor pa stopnja do novega okna. Ne vemo točno, kaj sta počela, bojda je en prosto splezal navzgor in se po čudnih poteh znašel na dnu, drugi pa je varčeval s fiksi in opremil na puls, pri čemer je uspel tako dobro opremiti, da se še Vid ni uspel prepeti, ker je imel "prekratke noge". Podali smo se za predsedstvom in izmerili plezarijo do okna, premagali preklemanopostranipulspritrdišče in se po kolenih zapodili v rov, v katerem aragonitne smrečice zaradi prepaha rastejo vodoravno. Rov ima tudi kapničke, vse do 15 centimetrov dolge (fantje bi rekli, da 20 cm). Rov je visok ravno toliko, da če greš po kolenih (tisti, ki gredo lahko), z ritjo polomiš vse ježe. Čisto nepraktično torej. Iz rova smo vstali v nov prelom. Stoječ na čepu mivke smo vrgli kamen v brezno na levi in brezno na desni. V brezno na desni sta se J&D spustila. Ker jima je zmanjkalo vrvi, sta ga do police opremlila s

popkovinami, stopno zanko in kladivom. V razdelek trači pa spada poročilo, da je Vid naslednji dan na stanu pozabil vso obleko. Ker sta z Niko pozabila vzeti ključ od drugega avta, je ostal tudi brez čevljev, nato pa sta spoznala, da tudi akumulatorja nimata več. Vsaj ne delujočega. Po nekaj motviljenja je Vid v podobleki in gozdarjih, dišeč po rožicah in okrašen z jamskim blatom, le prišel na družinsko kosilo. Ostali trije smo vmes našli še dve novi jami in pa najverjetneje tudi Mirkotovo izgubljeno brezno. Če je to res, je takrat, ko smo ga cel dan iskali, sedel le deset metrov stran od njega, ločevala pa ju je stena neprehodnega ruševja.

Naslednji vikend je celo minil brez obiska Rajže. 20. marca pa smo jo zopet počastili, tokrat v moški zasedbi. Matic, David, Vid in Jure so se podali v desno brezno, tako imenovano Akrobatsko dvorano. David in Matic sta jo prečila in prišla do blatnih fosilnih rofov, Jure in Vid pa sta

Zgoraj: Trdoglavca delata, aparatčik in predsednik opazujeta. Spodaj: Spomladansko vzdrževanje stanov. Foto: Špela Borko, Matic Di Batista

opremljala Akrobatsko dvorano. Zapisali niso kaj dosti, je pa David pol leta kasneje glasno zatrjeval, da on pa še ni bil v Rajži. Izbris spomina zaradi divjega rajanja ali groznega trpljenja? Vsekakor velja omeniti, da je akcija v kolektivni spomin zapisana kot Pravomoška akcija.

Četrtega aprila so se v jamo podali Bor, Matevž in Jure. Površinca Uroš in Nika sta pomagala s tovorjenjem 300 metrov vrvi. Namerili so 185 novih metrov okoli Akrobatske dvorane, se spustili še nekaj nadstropij nižje in našli potencialno nadaljevanje. Naslednji dan so šli izmerit Mirkotovo jamo, ki se je po 13 metrih končala s snežnim čepom. Nato so izmerili še eno čurko, ki ni ustrezala zakonskim merilom za naravno vrednoto in še poslednjo tridesetmetrco. Incident

akcije je bila odtujitev Juretove lopate in cepina. Izsledil ju je na Youtubu, zahakljal odtujitelja in po nekaj tednih cenjena kosa opreme tudi dobil nazaj.

24. aprila je sledila še zadnja spomladanska akcija v sestavi Vid, Matevž, Pero, Diba in jaz. Pero in Diba sta opremila brezno Pod Poljano (torej brezno levo od čepa). Pri tem jima je za vrat tekla mrzla snežnica. Brezno se bojda precej neperspektivno zapre. Ostali trije smo šli v blatni rov, se spustili v brezenice, v katerega sta zrla David in Matic, in na dnu našli precej zakarfiolano ožino. Veliko trme kasneje smo ožino odkopali do te mere, da smo se uspeli stisniti skozi in steči po Skritem rovu, ki se je odprl za njo. Skriti rov se je močno približal Grvnu, zadnje besede pa še ni rekel.

Nato je Rajžo zajelo zatišje vse do decembra. Če se sprašujete zakaj, pogledajte fotografijo vhoda. Ruševje je pač bolj prijetno, kadar je pod snegom. 14. decembra so se po snegu turnosmučarsko do jame podali Vid, Darja, Dejv, Diba in Johanna. DDD ekipa je raziskovala pod Turno dvorano. Johanna je kondicionirala, Vid pa je igral turističnega vodiča. Za plačilo je dobil kamen na nart in odšepal v dolino. Ostali trije so raziskali splohne-semi-zelo perspektivno ožino, odvisno koga vprašáš. Dojemanje perspektivnosti je bilo obratno sorazmerno s širino pasu raziskovalca. Darjo je navzela turnosmučarska mrzlica in na Poljano se je podala s smučmi, na katerih je stala prvič po srednji šoli. Vijuganje med bukvami je tako poskrbelo za precej zabave, predvsem za gledalce.

Vhodno brezno Rajže. Foto: Domagoj Korais

Na starega leta dan je sledila še fotografska akcija v sestavi Ariana, Tinkara in Domagoj. Ko jim je uspelo najti vhod, so posneli par dobrih fotografij vhodnega brezna. Globlji deli pa še čakajo na obisk foto ekipe. Upam, da se bo tudi Uki opogumil, saj je Rajža precej enostavna jama, do Skritega rova pa praktično ni ožin. Samo na leteče kamenje treba biti pozoren. Moreia si vsekakor zasluži fotografsko ovekovečenje.

Rajža je bila konec leta 2021 dolga 1904 metre in globoka 352 metrov. To je 24,5 % dolžine Sistema Grvn-Rajža.

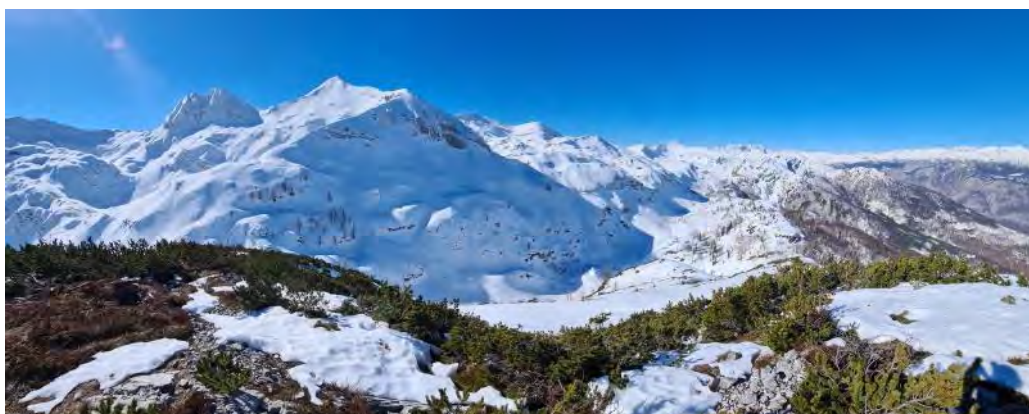
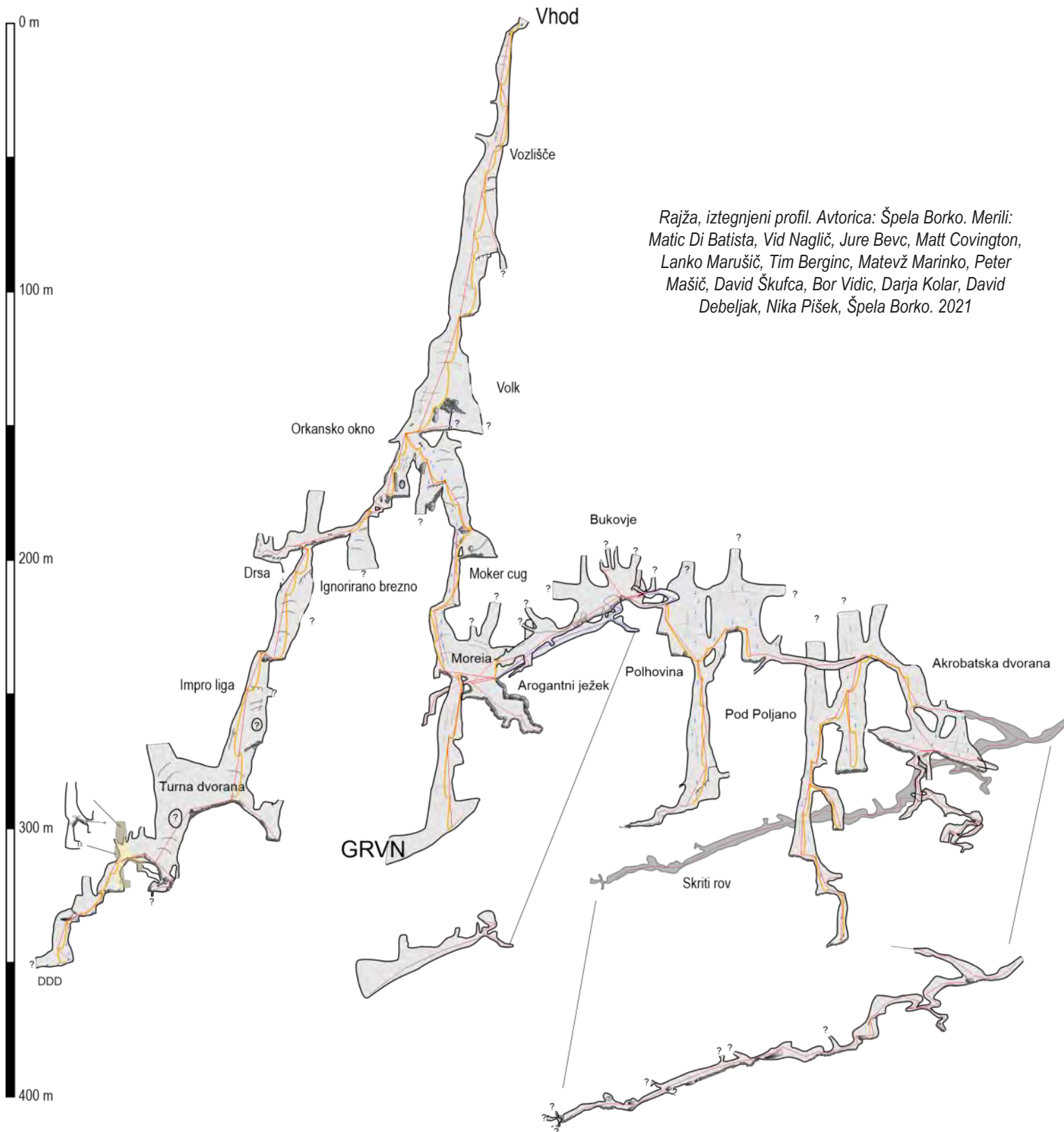
Grvn

V Grvn smo se v letu 2021 podali manjkrat, kot bi se lahko, zgolj petkrat. Je že tako, da so najbolj perspektivni deli že precej odročni. Vseeno smo naredili precej, izmerili pa še več.

Na poljanskem taboru za dan državnosti, 26. junija 2021, smo v Grvn končno zvalili tudi smetano DZRJL, IZRK in kar je še teh kratic, to je Frančka. Po lepotah bohinskega podzemlja smo ga vodili Pero, Matic in Špela. Zavaljo avtentičnosti kar povzemam njegovo poročilo in upam, da me ne bo tožil zaradi avtorskih pravic.

— V ozadju zaslišimo Fonzijev očarljivo humorni glas —

Po dolgih letih obljub in želja mi je na sam SLO-D-Day uspelo priti do čarobne Poljane. O mojem navdušenju nad kratko potjo od avta, Planino, ekipo in Katarininim teranom ne bom dolgovezil. Vse skupaj je porok, da Dežela v naslednjih tridesetih letih ne bo do konca ovenela.

Jamarija so tudi razgledali ali iskanje izgubljenega drona. Foto: Matic Di Batista

Tabori so malo manj anarhični kot včasih, problemi drugi, včasih je primanjkovalo ljudi in opreme, zdaj je skoraj obratno. Le zagon je najmanj enak. Mene so dodelili Dibi, Špeli in Petru, da gremo na konec Grvna pogledati, kako kaže naprej. Pod vtisom silnih Ukijejih slik sem si predstavljal nekaj velikih brezen in sprehod po velikih galerijah. No, vhodni niz brezen je res bil, a smo kmalu zavili na bajpas, ki nas je do končnih rogov prepeljal po precej manjših kanalih. Hoje je bolj malo, vmes nekaj ožin, prečk in vsega, kar v svojih nedrjih ponuja visokogorje. V najožjem delu, kjer mora celo Špela sneti žimarje, jaz pa bi moral oklestiti podkožje in streti prsnico, se mi je malo zataknilo, zato je Špela ožino z druge strani s kladivom oblikovala po moji podobi. Kakšne tri ure smo potrebovali do skrajnega konca, kjer nas je čakalo brezno. Po novi doktrini dna brezna niso zanimiva, zato je Diba splezal prečko do nadaljevanja rova, po katerem smo prišli. Prečka je zdržala še Špelo, Petra pa je šokiral izpuljen vmesni puls; no, mene kot gledalca še bolj, a se je srečno izšlo. Rov se je v isti smeri nadaljeval še slabih sto metrov in se končal v drobirju preloma. Preprih izgine v rov, ki se kmalu za prečenim breznom odcepi navzgor in ga je po Dibovi oceni kakih sto metrov ter se nadaljuje. Delno smo raziskali še tretji krak, ki ga spet po kakih sto metrih štirinožnih dimenzij seka manjše brezno, kjer bo potrebna prečka. Skratka, nadaljevanj in prepriha ne manjka. Posebej zadnji deli jame so blatni, kot so le lahko. Blato ni ne židko ne suho, v lepljivo blatno kepo se sčasoma pretvorijo kovačija, obleka, škornji in zavest. Kar moteče, sploh pri plezanju po vrveh, kjer zanesljivo grabi le še strah. Povratek je bil precej dolg. Ker sem v avtu pozabil pantin, z izposojeno Dibovo levo rezervo pa mi ni šlo, sem žimril na klasiko. Potreboval sem leta, da sem šel na pantin, a udobja se je lažje navaditi kot odvaditi. Tudi zato sem prišel na površje šele okrog tretje zjutraj in potem še kako uro in pol iskal pravo ruševnato gaz proti Planini. Zjutraj sem se zbudil pretepen in polomljen in tako je bilo vsaj še dan ali dva. A mazohistično izjavljam, da je čez jamsko utrujenost ni.

Še nekaj speleoloških opažanj. Čeprav še nisem preveril vzorcev, domnevam, da je večina jame v dolomitu. Rovi, v katerih smo se gibali, kažejo podobo anastomotičnega blodnjaka. Sumim, da gre za pod- ali obledeniški razvoj. Blatna obloga, ki krasi celoten presek rova, seveda kaže na poplavno cono. Take

poplavne cone bi tudi lahko bile ledeniško pogojene; ob poledenitvi lahko ledeniki zajezijo kraške masive in precej dvignejo nivo podzemne vode.

—
Tudi naslednje poročilo sem si izposodila, tokrat od našega plezalskega asa Dejva (David Debeljak). 10. julija 2021 sta dve ekipi vzporedno napadli 4 - P in Grvnsko blato, v katerega sta zagrizla Diba in Dejav:

Namig o morebitnem obisku Evklida je bil gladko preslišan v maniri, itak Grvn ni več to, kar je bil. Pa še 4 - P ima tak Evklidski meander. In smo šli. Se pozna, da je poletje, in posledično se posedanje pred stanom na soncu rado malce zavleče. Seveda ne preveč, saj globine in temine vlečejo.

Z Dibom jo mahneva proti Grvnu in se podava v globine. Glede na spomin je Grvn taka fletna jama, brez večjega prepogibanja, čista in prostorna. Ker se v spodnje dele ne hodi več čez Borehole, velikih prostornih delov ni več, je pa zaradi tega en kup blata. Blato je sicer omenjeno že v preteklih poročilih, tako da nič novega. Vsekakor pa je pri meni prišlo do mentalne metamorfoze ali streznitve, da Grvn vseeno ni (več) le malo žimarjenja in šetnje po prostornih rovih, kot sem imel v spominu od zadnjih obiskov. Spodaj sva bila relativno hitro. Ko sva z Dibom sedela na malici pod spodobnim šahtom, pred začetkom merjenja novih rogov, sva se šalila, da bova nazaj itak šla po 4 - P. No morda bova splezala kakih 20 metrov do štrika, ki bo visel od ekipe 4 - P in ne bo treba po vsem tem blatu nazaj. Tudi dogovor s 4 - P-jevci je šel v smeri nemetanja kamnov v nova brezna.

Meriti sva začela nadaljevanje – blatno črevo s spodobnim preprihom – opremila manjše brezno, raziskala slepi odcep in nadaljevala v isti smeri. Brezna navzdol sva po Dibovi filozofiji, da takšna brezna raziskuje že celo življenje, ignorirala in nadaljevala s prečenjem do preprišne ožine. Dimenzije niso bile kaj prida, vendar je konfiguracija skale obljubljala prehod le s pomočjo kladiva. Po nekaj obdelave in preizkušanja tehnike ena roka naprej, ena nazaj, se zbašem čez. Zadaj čaka prostorna dvorana z manjšim brezencem in kaminom nad glavo. Diba ima širša ramena in za prehod potrebuje še nekaj udarcev kladiva. Motivacija velikega prostora zadaj je zadostna in ko se Matic spravi čez, izmeriva še ta prostor. Sumim, da bo Inicijativa za ohrani-

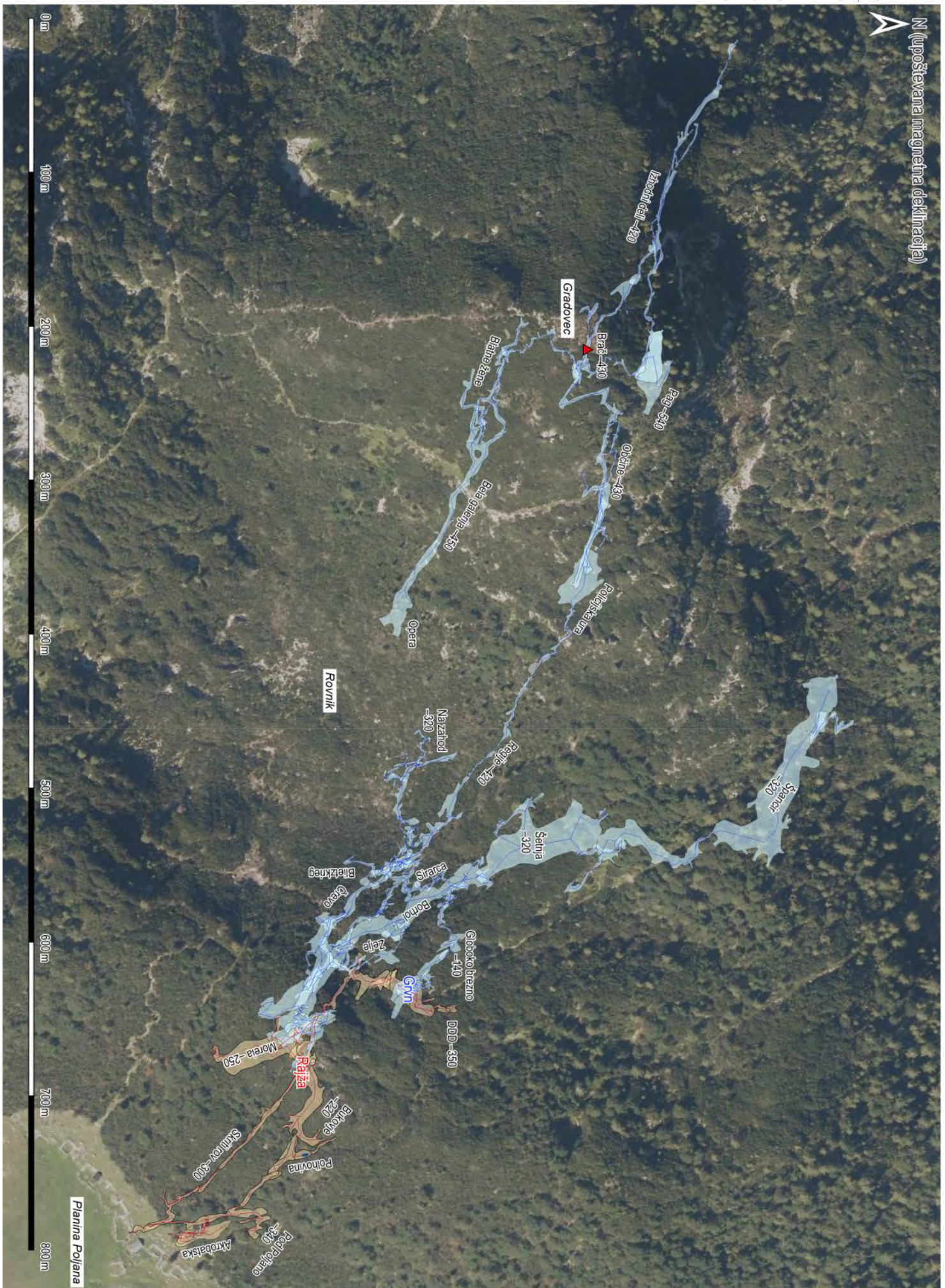
tev ožin v prihodnji akciji preglasovana in ožine ne bo več.

Precej očitno nadaljevanje bo zahtevalo plezalno prečko do enega izmed oken. Glede na količino blata na sebi, realnost ožine za nama in dejstva, da se preostanek vrvi nahaja pri zadnjem breznu, plezarijo prepustiva za naslednjič.

O količini blata precej pove dejstvo, da sva neznano kje izgubila vrečo arašidov. Pa tudi to, da je bila prasica kljub štriku, ki je ostal v breznu, težja. Povratek je minil ob žimarjih, ki ne prijemajo, kletvicah o žimarjih, ki ne prijemajo, in pizdenjem nad pantinom, ki je poln blata. Ko sem pripraskal iz jame, sem se počutil precej evklidsko =).

—
Po nekajmesečnem premoru je sledila prva zimska akcija, 6. novembra 2021. Poročilo je prispeval Matic:

Preteklo zimo smo se ves čas spominjali toplih dni, ko greš in prideš v jamo, brez da ti zmrznejo gate. No, ta čas je letos minil hitreje, kot smo mislili. In spet smo stali v temi in mrazu, na parkirišču, kjer je izhodišče za Planino Poljano: Flis, Jure, Vid, Domagoj, Matevž, Tim in jaz. Na Poljani vsaj še ni snega. Je bila pa crknjena miš v sodu za vodo in ena na lepilo v stanu. Po krajši debati se odpravimo spat in drugo jutro navsezgodaj do jam. Plan je bil, da gremo kar v dve: ekipa Jure-Vid je šla na poden 4 - P, Domagoj-Flis-Tim fotkat lepote 4 - P, Matevž-Diba pa v Grvn – v blatne spodnje dele. Pred jamo sva bila nekaj pred enajsto, v jamo sva šla pa še malenkost kasneje. Dol je šlo presenetljivo hitro. Edini moteč faktor je blato, ki smo ga iz spodnjih delov nanесли po štrikih do vhoda. Najin plan je bil, da končno pogledava brezna, ki smo jih vztrajno prečili, ko smo raziskovali horizontalne freatike. Že prvo naju je popeljalo okrog 50 metrov nižje, kjer sva raziskala večji rov, ki se strmo vzpenja nazaj, proti dvorani, ki sva jo prečila, da sva do odcepa sploh prišla. Na koncu naju je ustavil velik podor in tudi po meritvah sva bila skoraj direktno pod dvorano. Na drugo stran sva raziskala zelo ozek meander s precej vode. Tudi ta se je zaključil – preozko. Vseeno sva vsega skupaj namerila približno 180 metrov poligona. Ker sva bila hitra in je bilo časa še dovolj, sva nadaljevala v naslednjem breznu, kakih 100 metrov naprej po freatikih. Tudi tu sva dosegla podobno globino. Brezno je precej mokro. Na dnu pa manjši odcep v nove blatne freatike. Matevž se je zapodil

Tloris Sistema Grvn-Rajža. Globine so navedene glede na vstopni vhod (v dele v Grvnu se dostopa skozi Grvn itd.). Deli Rajže, ki so tlorisno tik pod stanom, se nahajajo 190 metrov pod površjem. Vir ortofoto: Geodetska uprava RS. Avtorica: Špela Borko. 2021

Vhod v Rajžo je pozimi milo rečeno predihan, okoliško ruševje pa skrito. Foto: Domagoj Korais

in kmalu prišel nazaj, češ da se nadaljuje in da rabiva merilce. Rov sicer ni širok, ima pa veliko belih karfiol, ki so navadno pokazatelji prepiha. Po nekaj tlačjenja in nekaj na frej splezanih blatnih stopnjah sva se znašla pred ogromno črnino. Pred

nama se je odpiral ogromen rov, ki se je prevesil v brezno (po kamnu sodeč cca. 50 metrov globine). To je bila super novica, saj nas je že res skrbelo, da je vse to blato znanilec, da smo dosegli kak neprepusten nivo. No, ta šaht vsekakor

prepušča. Vsega skupaj sva namerila približno 280 metrov. Bil je čas za povratek, ki nama je odlično uspel. Zunaj sva bila v treh urah. Sicer pošteno zmatrana, a vesela.

Sledila je novoletna ekspedicija, ki pa je popisana v naslednjem prispevku. Naj tule zgolj povzamem letno statistiko: Grvn je bil konec leta dolg 5861 metrov in globok 550 metrov, kar predstavlja 75,5 % dolžine sistema.

Celokupna dolžina Sistema Grvn-Rajža je 7765 metrov, globina pa 566 metrov. Naprej gre na več koncih, vsem niti več ne sledimo. V katero luknjo bomo vtaknili nos, se odločamo na podlagi prepiha, intuicije in splošnega počutja. Ne vem, ali takšne raziskave lahko okličemo za sistematične, vsekakor pa se izogibamo razopremljanju delov, ki bi morebiti še imeli potencial za nadaljevanja. Kar malce frustrira našega Gospodarja. A na srečo mu iz jam prinesemo dovolj metrov, da komanda po razopremljanju še ni padla.

Matic Di Batista

NOVOLETNA EKSPEDICIJA NA POLJANO

Letos se ponavljam in ves čas odgovornost za neuspeh tam in zamujeno priložnost drugje prenašam na vreme. Vreme je bilo glavni krivec leta 2021 za vse, kar bi lahko, pa nismo. Vendar pa, vsem vremenskim nevšečnostim navkljub, na koncu po navadi potegnemo nekaj dobrega iz nadomestnih dejavnosti, ki smo se jih lotili v preteklem letu. In tako se je zgodilo tudi za sam konec leta. Vreme je takrat za nas pripravilo eno tistih tipičnih: neurje, neomejene snežne padavine, morda celo dež v visokogorju ... na koncu pa manj kot deset centimetrov novega, ostale dni pa jasno. Vseeno smo se odločili, da ne bomo čakali do zadnje minute in smo plane že prej prilagodili.

Prvotno smo imeli plan spet napasti kaninske pode, P4 in morda Dinosaur. Spremenjeni plan smo pa prenesli na Planino Poljano. Za tja smo rekli, da ne rabimo najboljših vremenskih razmer, saj se večina jam nahaja še zelo blizu gozdne meje. Poleg tega smo začetek predstavili precej proti začetku novega leta.

Prva ekipa je nesla del opreme že pet dni pred začetkom. In baje je Vid pri

naključnih mimoidočih naredil precej dober vtis, ko je vodil gručo štirih mati-čark (ali so morda one vodile njega?!). Kakorkoli že, štiri dni pred novim letom je bil kup opreme zato precej manjši. Vseeno pa nismo zavrnili pomoči Pac Športa, ki nam je ponudil, da nam opremo pelje z motornimi sanmi do poletnega izhodišča.

Transport je bil zanimiv, saj sva se najprej jaz, nato pa še Lukas (jamar Hrvaškega društva SOV, ki se je skupaj z Ano udeležil odprave) del poti peljala kot vprega na saneh. Z nekoliko lažjim ruzakom je šlo še kar lepo, le v ovinkih so sani malo težje vozile zaradi obremenitve, ki je vlekla zadek v napačno smer. Posledično sva z Borutom dvakrat kopala sani, da sva lahko nadaljevala z vožnjo.

Roba je bila pozno popoldne na poletnem izhodišču, udeleženci pa nedaleč stran, precej manj zmatrani kot če bi vse nosili na ramenih. Kljub temu nas je čakal še kar zajeten del poti, ki je hkrati tudi najbolj strm. Do stanu smo vseeno prišli še isti dan in pot je minila brez večjih incidentov, če odštejemo kako zlomljeno palico, razrahljano vez na

smučeh, krče v nogah, hrbtu in še kje.

Naslednji dan, v sredo, 29. decembra, smo šli v jamo. V prvi ekipi smo bili: Špela, Darja, Ana, Vid, Lukas, Diba in Jure, ki je prišel dopoldne sam do stanu. Opremo sta pa pomagala nositi Matevž in njegov prijatelj Jon, ki sta nato opravila še turno smuko okoli planine. Ker je bilo opreme ogromno – v jami smo želeli postaviti bivak – je bila tokratna pot v severozahodne dele jame precej počasna. Vmes smo preopremili nekaj kočljivih mest, razširili kakšno ožino ter pobrali ogromno blata. Če še nismo omenili, so ti deli zelo blatni.

Kje bomo postavili bivak? Vprašanje, ki se pojavlja kot odmev v ogromni dvorani. Kje bomo postavili bivak, če je vse blatno ter nikjer ni tekoče vode? Na zadnji akciji sva z Matevžem pogledala iz blatnih rovov v eno tistih dvoran, kjer se lahko pogovarjaš z odmevom. Pa sem rekel, da bomo tam postavili bivak. Tam, kjer še sicer nismo bili, saj je polica nekoliko nižje. Je pa slutiti vodo. In smo se strinjali (vsaj zdelo se je tako).